

Република Србија
Министарство за рад, запошљавање,
борачка и социјална питања

#СРБИЈАБЕЗБАРИЈЕРА

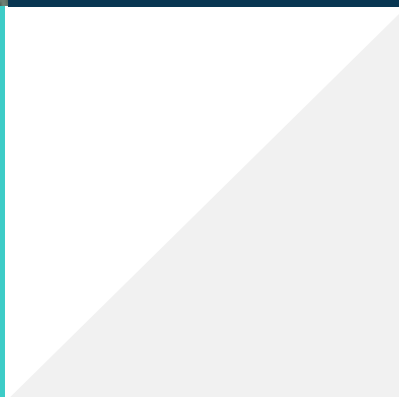
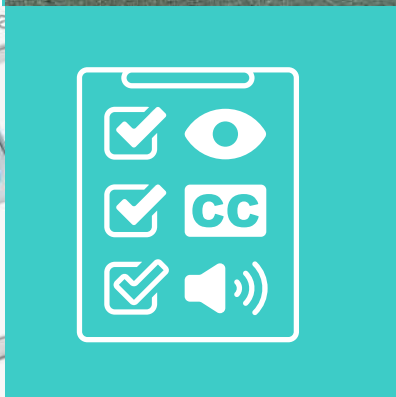
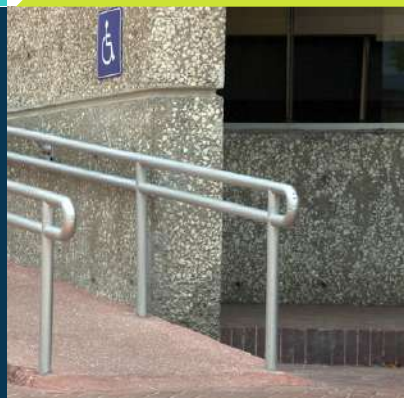
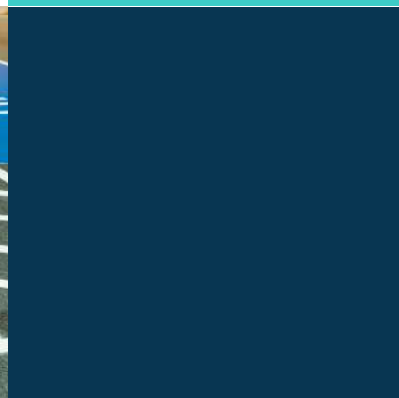
Реализацију програма подржао је Сектор за
заштиту особа са инвалидитетом,
Министарства за рад, запошљавање, борачка
и социјална питања

#ИНКЛУЗИВНАСРБИЈА

ПРИСТУПАЧНОСТ

Едукативно-информативна брошура
о приступачности

Сазнај више >>

Врсте приступачности

**Физичка
(архитектонска)
приступачност**

**Информациона
приступачност**

**Комуникациона
приступачност**

**Приступачност
роба, услуга и
садржаја**

**Дигитална
приступачност**

Примети баријеру – и постаћеш део решења, а не део проблема

**Приступачност је
право – темељ
једнакости и
инклузије**

О нама

Удружење „Без баријера“ основано је са идејом да друштво у коме живимо постане приступачније и праведније за сваког члана заједнице. Наша мисија је једноставна и снажна – друштво без баријера.

Верујемо у тимски рад, сарадњу институција, цивилног и владиног сектора. За нас су потребе сваког појединца једнако важне, јер само заједно можемо изградити инклузивну и солидарну заједницу.

01 Увод

О пројекту и садржају брошуре

02 Приступачност

Приступачност је основ за једнакост и инклузију

03 Законске основе

Приступачност је право, а не привилегија

04 Примери добре праксе

Могућности и начини адекватне приступачности

05 Закључак

Добробити приступачности за појединца и заједницу

TIME

1977
Judith
Heumann
—
Fighting
for access

УВОД 01

„Права особа са
инвалидитетом су
људска права.“
Џудит Хјуман, светска
лидерка покрета за
права особа са
инвалидитетом.

01 УВОД

ПРВИ КОРАК КА ПРИСТУПАЧНОСТИ ЈЕ – СВЕСТ О ЊЕНОМ ЗНАЧАЈУ

Пристапачност није само питање архитектонских решења, већ и друштвене одговорности и поштовања људских права.

Савремена технолошка решења данас нуде бројне могућности да јавни објекти буду доступни свим грађанима, без обзира на њихове способности или ограничења.

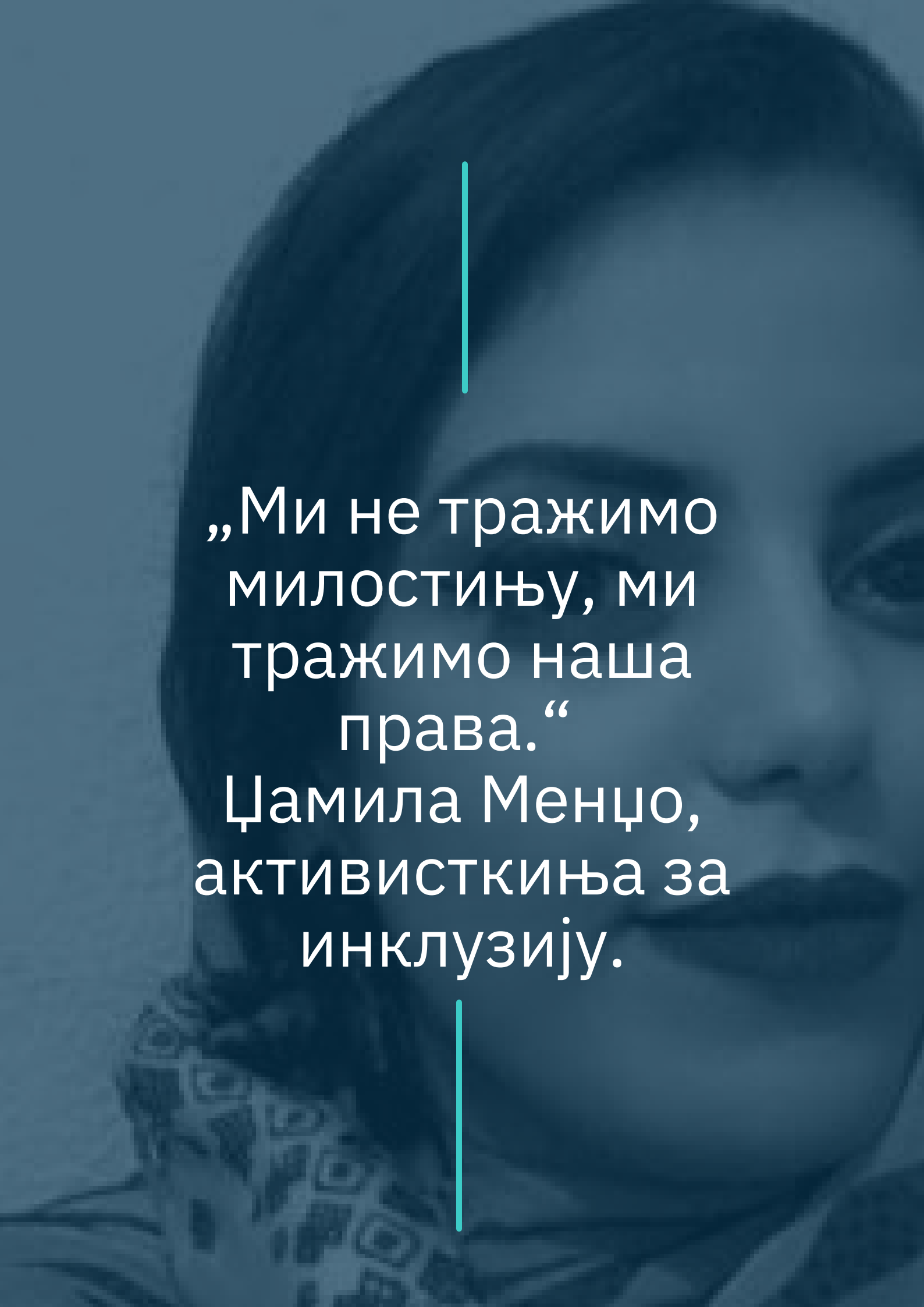
Пројекат „Технолошка решења у службу обезбеђивања пристапачности Спортског центра Бањица и Цркве Светог Марка“ има за циљ да покаже како применом иновативних и практичних решења можемо уклонити баријере, омогућити једнаке шансе и ојачати учешће особа са инвалидитетом у свим сегментима друштвеног живота.

Кроз ову брошуру представљамо значај пристапачности, законске основе, примере добре праксе и конкретне могућности примене технолошких решења. Наша порука је јасна: пристапачност је право, а не привилегија, која доноси добробит не само појединцима већ и целој заједници.

Пројекат је подржан на Стално отвореном конкурс за унапређење положаја особа са инвалидитетом, који спроводи Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања – Сектор за заштиту особа са инвалидитетом.

„Ми не тражимо
милостињу, ми
тражимо наша
права.“

Џамила Менџо,
активисткиња за
инклузију.

02 ПРИСТУПАЧНОСТ

ПРИСТУПАЧНОСТ ЈЕ ОСНОВ ЗА ЈЕДНАКОСТ И ИНКЛУЗИЈУ

Пристапачност представља предуслов за равноправно учешће особа са инвалидитетом у свим областима друштвеног живота. Она није само техничко питање, већ темељ поштовања људских права, једнакости и инклузије.

Врсте пристапачности:

Физичка пристапачност

- Обухвата уклањање архитектонских баријера и омогућавање слободног кретања – рампе, лифтови, прилагођени улази и излази, пристапачни спортски и културни објекти, стамбене зграде, јавни објекти, превоз, паркови...

Комуникациона пристапачност

- Обезбеђује једнак приступ информацијама: коришћење знаковног језика, титловање, аудио-описи, пристапачни документи и дигитални садржаји.

Информационо-дигитална пристапачност

- Односи се на веб-сајтове, мобилне апликације и друге технологије које морају бити доступне свима (нпр. подешавање величине текста, читање екрана, алтернативни текст за слике).

Пристапачност роба, услуга и програма

- Обухвата здравствене, образовне, спортске, културне и административне услуге које морају бити једнако доступне за све грађане, укључујући и особе са инвалидитетом.

02

ПРИСТУПАЧНОСТ

Пристапачност је много више од рампи и лифтова. Она је начин размишљања и креирања друштва у коме свака особа има једнаку прилику да учествује, доприноси и ужива у свим аспектима живота. То значи да јавни простори, институције, превоз, образовање, здравство, култура, спорт, дигитални свет итд. морају бити осмишљени тако да нико не буде искључен.

Примена стандарда пристапачности није само обавеза прописана законима, већ и цивилизацијски избор који показује ниво зрелости једног друштва. Када обезбедимо пристапачност, ми не стварамо погодност за појединца – ми градим заједницу без баријера, у којој су разлике прихваћене као богатство, а једнакост као највећа вредност.

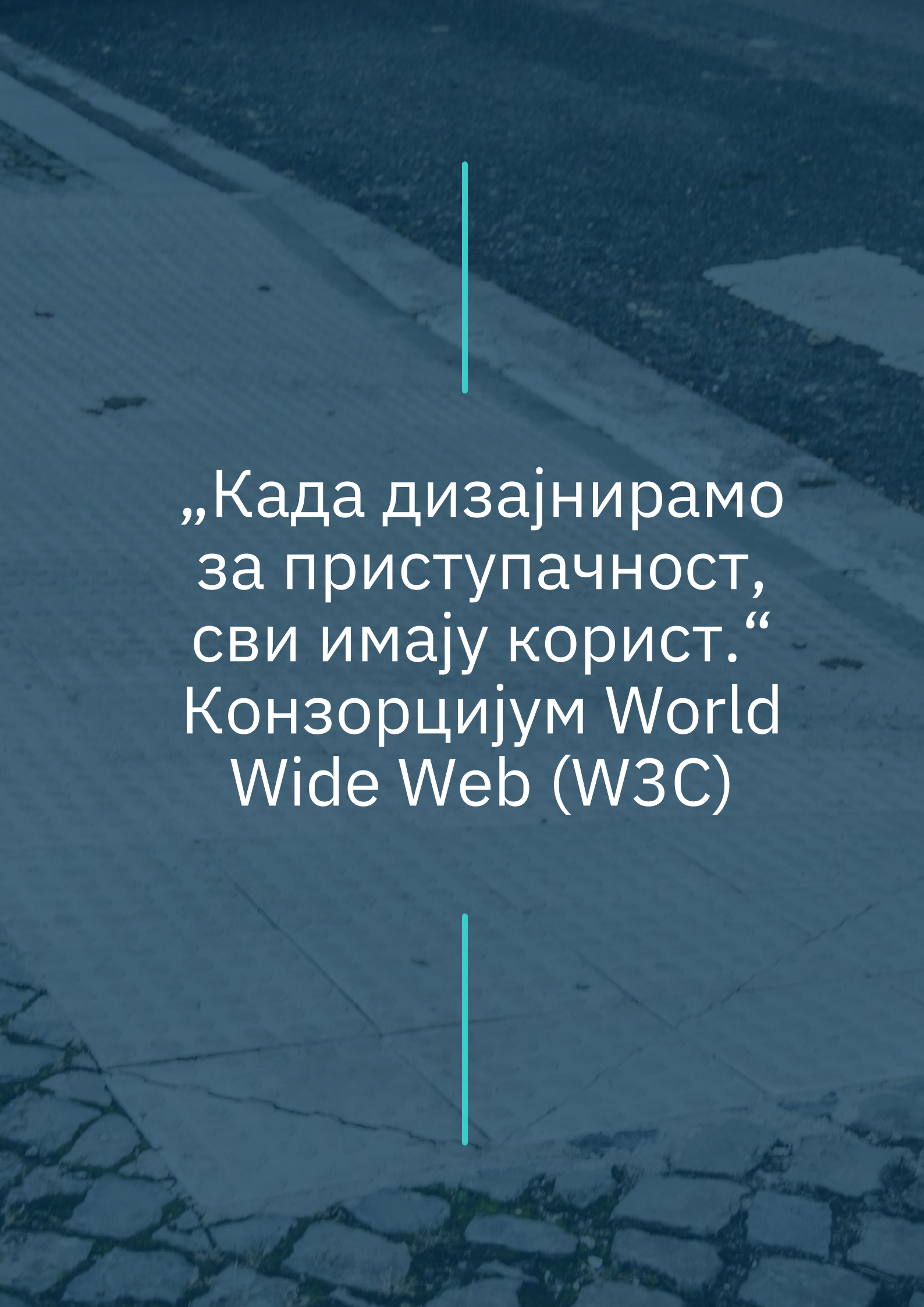
Без пристапачности нема инклузије. Она омогућава једнаке шансе у образовању, запошљавању, култури, спорту и друштвеном животу. Пристапачно окружење не доноси корист само особама са инвалидитетом, већ и читавој заједници – родитељима са децом, старијим лицима, као и свима који се суочавају са привременим ограничењима.

„Пристапачност није привилегија, већ људско право.“

Светска здравствена организација (WHO)

„Пристапачност је темељ инклузије.“

Одељење Уједињених нација за економска и социјална питања (UN DESA)

An aerial photograph of a snowy mountain landscape, showing a winding path or road through the snow. A vertical teal line is positioned in the upper center of the image. The text is overlaid in the center of the image.

„Када дизајнирамо
за приступачност,
сви имају корист.“
Конзорцијум World
Wide Web (W3C)

03 ЗАКОНСКЕ ОСНОВЕ

ПРИСТУПАЧНОСТ ЈЕ ПРАВО, А НЕ ПРИВИЛЕГИЈА

Право на приступачност утврђено је бројним међународним и националним документима који гарантују једнаке могућности за све грађане.

Међународни оквир

- Конвенција Уједињених нација о правима особа са инвалидитетом (2006) представља најважнији међународни документ у области заштите права особа са инвалидитетом. Њен значај лежи у томе што први пут на глобалном нивоу особе са инвалидитетом нису посматране као објекти заштите или социјалне бриге, већ као пуноправни носиоци људских права. Србија је ратификовала Конвенцију 2009. године, чиме се обавезала да обезбеди пуно поштовање права особа са инвалидитетом у свим областима живота. Конвенција посебно наглашава обавезу држава да уклоне све препреке које спречавају равноправно учешће у друштву.

У члану 9 – Приступачност, стоји:
„Да би особе са инвалидитетом могле да живе самостално и да у потпуности учествују у свим сферама живота, државе стране уговорнице предузимају одговарајуће мере како би обезбедиле приступ особа са инвалидитетом, равноправно са другима, физичком окружењу, превозу, информацијама и комуникацијама, укључујући информационе и комуникационе технологије и системе, као и другим објектима и услугама које су доступне јавности, у урбаним и руралним подручјима.“

Овај члан јасно показује да је приступачност предуслов за остваривање свих других права – права на образовање, рад, културу, здравствену заштиту и учешће у друштвеном и политичком животу.

Конвенција је такође донела и концепт „разумног прилагођавања“, који значи да је свака институција, установа или послодавац у обавези да у складу са могућностима изврши прилагођавања која особи са инвалидитетом омогућавају равноправно учешће. Недостатак разумног прилагођавања сматра се обликом дискриминације.

03

ЗАКОНСКЕ ОСНОВЕ

Значај Конвенције није само у томе што је усвојена, већ у томе што је постала правни и морални оквир за све државе које су је ратификовале, укључујући Србију, да граде друштво једнаких могућности и уклоне баријере које онемогућавају пуно учешће особа са инвалидитетом.

- **Агенда УН за одрживи развој 2030**

Агенда 2030 за одрживи развој, усвојена 2015. године од стране држава чланица Уједињених нација, представља глобални оквир за изградњу праведнијег и одрживијег света. Њен централни мото је „Нико не сме бити изостављен“ (Leave no one behind), што у пракси значи да сваки циљ мора обухватати и особе са инвалидитетом.

Од 17 циљева одрживог развоја (SDGs), чак више њих директно или индиректно помиње права и положај особа са инвалидитетом. То се посебно односи на:

- Циљ 4 – Квалитетно образовање: обезбедити инклузивно и правично образовање и једнаке могућности за све.

- Циљ 8 – Достојанствен рад и економски раст: промовисати запошљавање особа са инвалидитетом и уклонити баријере на тржишту рада.
- Циљ 10 – Смањење неједнакости: укључити и заштитити права маргинализованих група, међу којима су и особе са инвалидитетом.
- Циљ 11 – Одрживи градови и заједнице: обезбедити приступачан превоз, јавне просторе и услуге за све грађане.

Приступачност је у овој агенди препозната као услов за одрживи развој; без ње, немогуће је остварити равноправно учешће особа са инвалидитетом у образовању, запошљавању, култури, спорту и јавном животу.

УН Агенда 2030 је посебно важна јер подстиче државе да у своје националне стратегије и акционе планове уграде мере које обезбеђују инклузију. На тај начин Србија не испуњава само домаће законске обавезе, већ и међународне стандарде који воде ка друштву без баријера.

03

ЗАКОНСКЕ ОСНОВЕ

Национални оквир

Србија је у последњих двадесет година направила значајне кораке у правцу заштите и унапређења права особа са инвалидитетом. Приступачност је у центру законодавног и стратешког оквира, као предуслов равноправног учешћа у свим сегментима друштва.

Устав Републике Србије

Устав гарантује једнакост свих грађана и забрану сваког облика дискриминације. Ова уставна начела представљају темељ на којем се гради законодавство које конкретно регулише права особа са инвалидитетом.

Закони

- Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом (2006) – први системски закон у овој области. Он прописује мере за уклањање баријера и обезбеђивање једнаких услова приступа јавним просторима, услугама и информацијама.
- Закон о планирању и изградњи – предвиђа да сваки новоизграђени јавни објект мора бити приступачан особама са инвалидитетом, уз поштовање техничких стандарда приступачности.

- Закон о јавном информисању и медијима – уводи обавезу медијских кућа да садржаје учине доступним и особама са инвалидитетом, кроз титлове, знаковни језик и друге облике прилагођавања.
- Закон о превозу путника и други подзаконски акти у појединим областима прописују услове за приступачност услуга (нпр. прилагођена возила, информисање корисника).

03 ЗАКОНСКЕ ОСНОВЕ

Стратегије и акциони планови

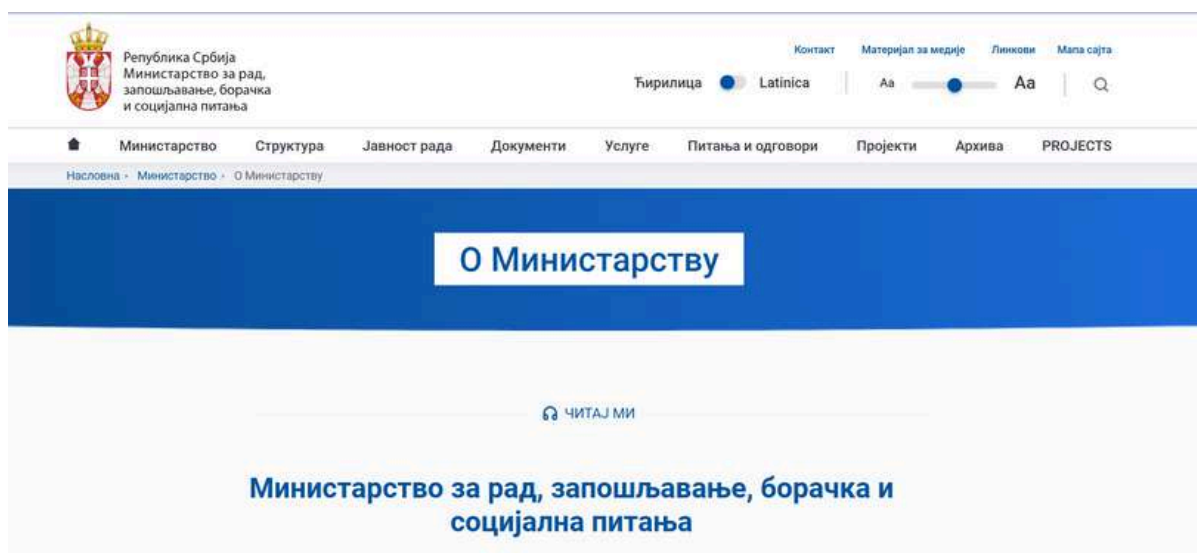
Поред закона, важну улогу имају стратешки документи који постављају смернице за будућност:

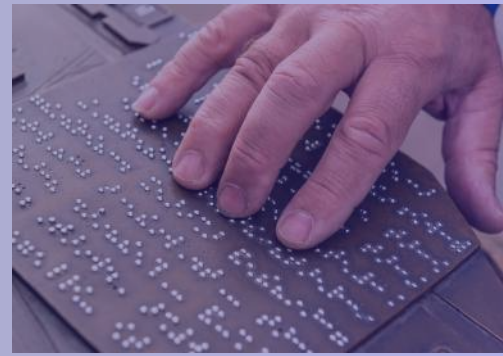
- **Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији (2025–2030)**, као и претходна стратегија (2020–2024), препознају приступачност као један од кључних приоритета. Ове стратегије посебно наглашавају уклањање архитектонских и комуникацијских баријера, развој приступачног превоза и дигиталну приступачност.

У усвојеном документу за период 2025–2030 стоји:

„Општи циљ Стратегије је унапређен положај особа са инвалидитетом у циљу пуног уживања свих права и равноправног живота у заједници, кроз укључивање у све области друштвеног живота на једнакој основи...“

- Акциони планови за спровођење стратегије конкретизују мере – од изградње и реконструкције приступачних јавних објеката, преко прилагођавања јавног превоза, до увођења стандарда за веб-сајтове и дигиталне платформе.

04

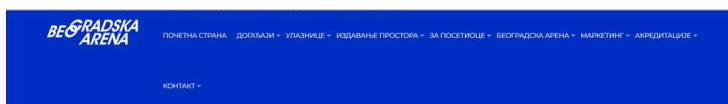
ПРИМЕРИ ДОБРЕ ПРАКСЕ

ПРИСТУПАЧНОСТ ЈЕ ПРАВО, А НЕ ПРИВИЛЕГИЈА

Пристапачност није апстрактан појам, већ представља конкретна решења која омогућавају равноправно учешће свих грађана. У пракси, бројни примери показују да се применом стандарда и иновативних технолошких решења баријере могу успешно уклонити.

Спортски објекти

- Арене и спортски центри у Србији и региону који имају пристапачне улазе, лифтове, свлачионице и тоалете, као и резервисана места за кориснике колица.
- Примена звучних и визуелних информација у спортским дворанама омогућава праћење догађаја особама са оштећењем вида и слуха.

На нивоу 200 постоје четири платформе прилагођене ОСИ - корисницима инвалидских колица. До њих се долази лифтом са улаза 107, који има рампу, а на платформама су обезбеђене столице за пратиоце.

Корисници се региструју на сајту Београдске арене и по активирању налога сами пријављују за жељене догађаје, при чему имају право на четири бесплатна доласка годишње. Након тога, за сваки наредни долазак довољно је купити једну улазницу за ОСИ И пратиоца.

Списак пријављених се доставља обезбеђењу на улазу 107 пред сам догађај.

04

ПРИМЕРИ ДОБРЕ ПРАКСЕ

Културне институције

- Музеји и позоришта све чешће уводе аудио-водиче, титлове и знаковни језик, као и тактилне стазе и макете за слепе и слабовиде посетиоце.
- Пример добре праксе је и Народна библиотека Србије, која нуди дигитализовану грађу доступну уз софтвер за читање екрана.

Од 2021. године улаз у зграду Народног музеја потпуно је приступачан особама са инвалидитетом које се крећу помоћу инвалидских колица. Улаз у Народни музеј за особе са инвалидитетом је из улице Васе Чарапића, на главном улазу за посетиоце, где се поставља рампа која омогућава несметан улаз у објект особама са инвалидитетом које се крећу помоћу колица. На вратима се налази и налепница са бројем телефона особља, које ће на Ваш позив одмах изаћи, поставити рампу и помоћи око уласка у зграду.

Осим тога, и унутрашњост музеја је потпуно опремљена тако да буде приступачна особама са инвалидитетом. Након уласка у музеј приступа се платформи којом се особама у колицима омогућава долазак до првог нивоа, односно до приземља музеја. Простор у приземљу је довољно комфоран да омогућава несметано кретање особама које користе инвалидска колица. Ту се налази и тоалет који је потпуно прилагођен, а лако су им доступни и благајна, продавница и гардероба.

04

ПРИМЕРИ ДОБРЕ ПРАКСЕ

Верски објекти

- Поједине цркве и манастири у Србији уградили су рампе и прилагођене стазе за особе које користе колица.
- Примена технологије (виртуелне туре, видео-презентације са титловима и знаковним језиком) омогућава да верски садржаји буду доступни широј заједници.

Јавни простор и превоз

- Градови у Србији постепено уводе нископодне аутобусе и обележене прилазне стазе за особе са инвалидитетом.
- У урбаним срединама постављају се звучни семафори и тактилне стазе које олакшавају кретање слепим особама.
- На веб страници <https://srbijavoz.rs/prevoz-osoba-sa-invaliditetom/> можете се информисати о приступачним станицам и железничком превозу особа са инвалидитетом.

04

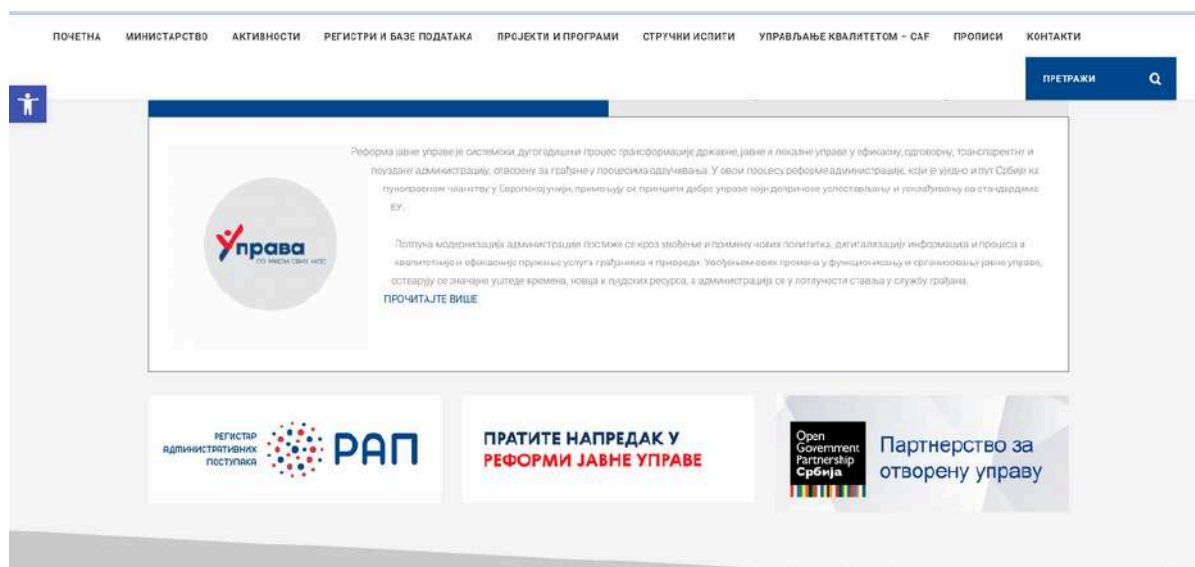
ПРИМЕРИ ДОБРЕ ПРАКСЕ

Дигитална приступачност

- Веб-сајтови државних институција све више примењују стандарде дигиталне приступачности (WCAG), што омогућава једнак приступ информацијама.
- Универзитети и школе уводе платформе за учење на даљину које су прилагођене студентима са инвалидитетом.

„Добра пракса показује да приступачност није трошак, већ улагање које доноси корист свима.“

Приступачност по мери човека значи окружење у коме се свако осећа добродошло, без баријера које га раздвајају од заједнице

05

ЗАКЉУЧАК

ДОБРОБИТИ ПРИСТУПАЧНОСТИ ЗА ПОЈЕДИНЦА И ЗАЈЕДНИЦУ

Пристапачност није само техничко питање – она је предуслов људског достојанства, једнакости и пуне инклузије. За појединца, то значи могућност да живи самостално, да учи, ради, путује и учествује у свим друштвеним токовима. За заједницу, то значи да добија активне и равноправне чланове који својим знањем, вештинама и искуством доприносе општем добру.

Иако су закони, стратегије и добри примери присутни, стварност у Србији није идеална. Многи јавни простори и даље нису пристапачни, јавни превоз није у потпуности прилагођен, а дигитална пристапачност је тек у зачетку. Ова брошура нема за циљ да улепша стварност, већ да је прикаже онаквом каква јесте – са свим изазовима који стоје пред нама, али и са решењима која постоје и која треба доследно примењивати.

Посебно је важно истаћи концепт универзалног дизајна – приступ у коме се простори, производи, услуге и информације обликују тако да буду употребљиви за што већи број људи, без потребе за додатним прилагођавањем. Универзални дизајн не користи само особама са инвалидитетом – он помаже родитељима са децом у колицима, старијим особама, путницима са пртљагом, као и свима који се сусрећу са привременим ограничењима.

На тај начин, пристапачност престаје да буде „посебна мера“ и постаје стандард који користи свима. Универзални дизајн је најбољи доказ да друштво без баријера није утопија, већ реалност која је могућа ако постоји свест, политичка воља и заједничко деловање.

Зато, док радимо на уклањању постојећих баријера и стварању нових решења, треба да имамо на уму следеће: **Пристапачност је право – темељ једнакости и инклузије.**

СПОРТСКИ ЦЕНТАР БАЊИЦА

Центар је свечано отворен 1973. године и од тада је постао један од водећих објеката за спортове на води у Србији.

БАЗЕНИ

Састоји се од затвореног олимпијског базена и два отворена олимпијска базена.

ПРИСТУПАЧНОСТ ОБЈЕКТА

Центар има велики паркинг као и паркинг места за особе са инвалидитетом. Улаз у Центар је приступачан.

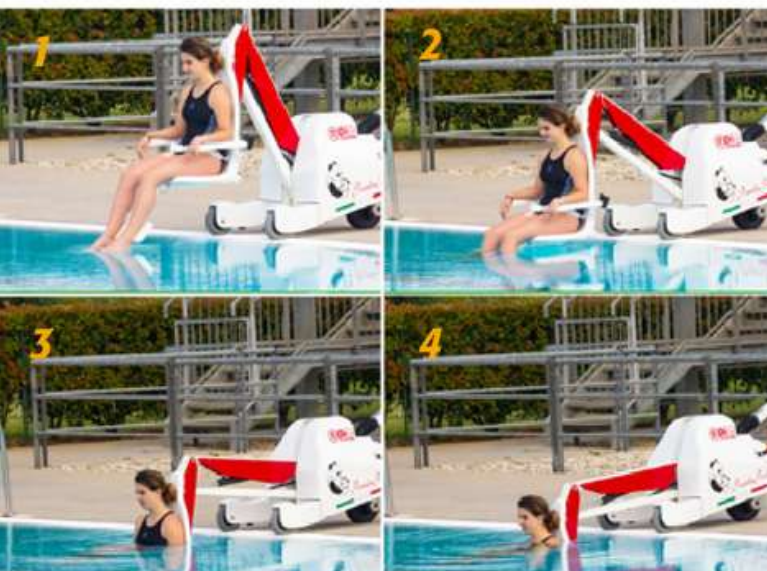
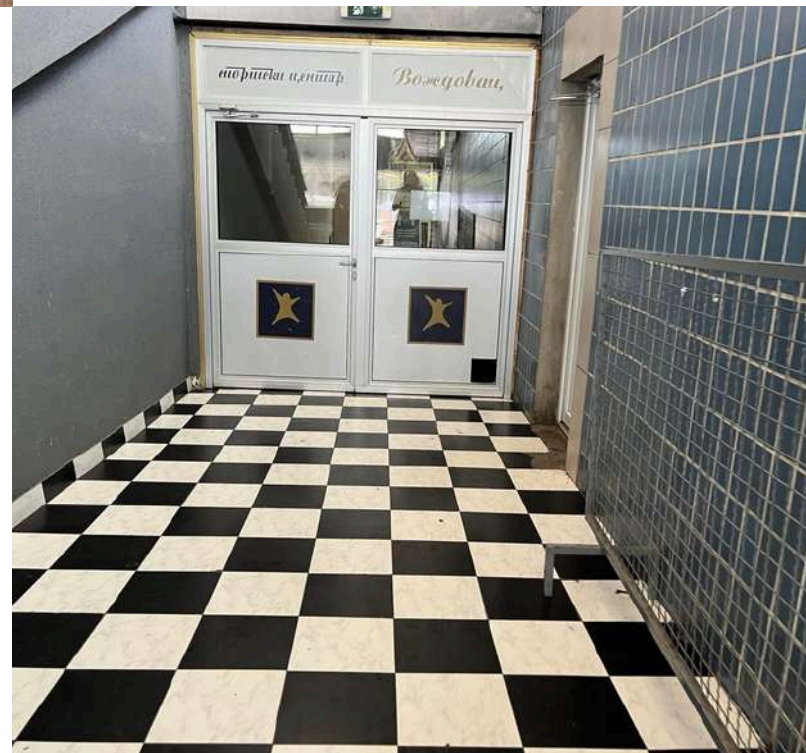

УНУТРАШЊОСТ ОБЈЕКТА

Унутрашњост објекта са базенима
је потпуно приступачна.

РЕНОВИРАЊЕ

Урађен је план реновирања
Спортског центра, али набавка
столице или рампе није
предвиђена.

РЕЗУЛТАТ НАШЕГ ПРОЈЕКТА

Набавка мобилне столице за
улазак у воду. Корисницима
инвалидских колица или теже
покретљивим особама омогућиће
несметан улазак и коришћење
унутрашњих и спољашњих базена.

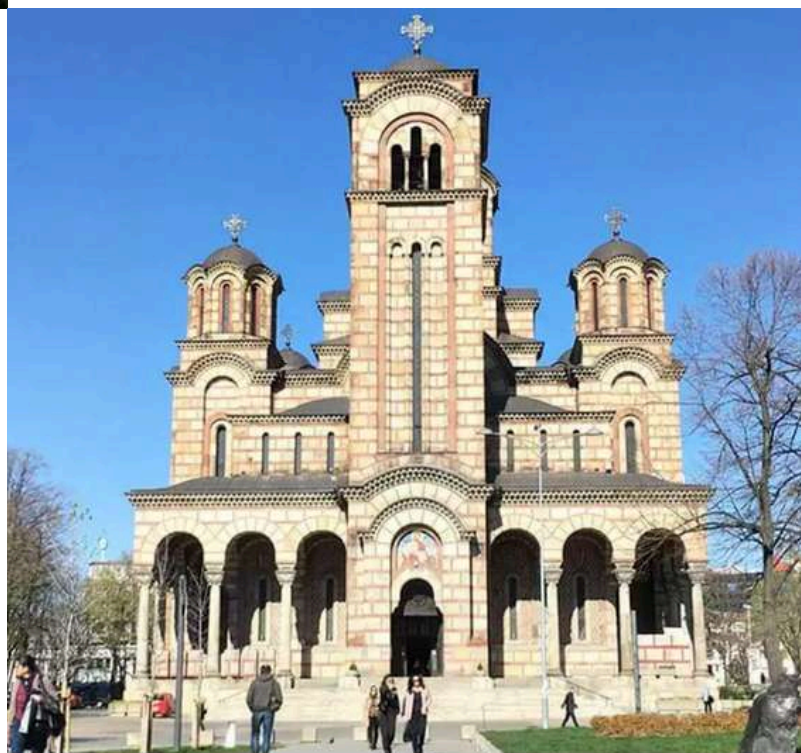

ЦРКВА СВЕТОГ МАРКА

Црква Светог апостола и јеванђелисте Марка налази се на платоу Ташмајдана, близу Дома Народне скупштине у Београду.

ЗНАЧАЈ И САДРЖАЈ

Црква Светог Марка једна је од већих православних цркава у Србији и простором и симболиком. Унутар храма се налази саркофаг са земним остацима цара Душана, који су пренесени у цркву 1968. године. У северном делу храма је спомен-гробница патријарха Германа.

ЦРКВА СВЕТОГ АПОСТОЛА И ЕВАНЂЕЛИСТЕ МАРКА
Црква Светог апостола и јеванђелисте Марка
St. Mark's Church
Свети Марко и његова црква

X Ви сте овде	X You are here
↑ Улаз	↑ Entrance
1 Продавница	1 Shop
2 Крстионица	2 Baptistry
3 Патријарх Герман	3 Patriarch German
4 Цар Душан	4 Dušan the Mighty
5 Централна икона	5 Central Icon
6 Олтар и Иконостас	6 Altar and Icon Stand

Свети Марко
Свети Марко
Saint Mark
Свети Марко

Република Србија
 Министарство за рад, запошљавање,
 борачка и социјална заштита

#СРБИЈАБЕЗБАРИЈЕРА

РЕЗУЛТАТ НАШЕГ ПРОЈЕКТА

Кроз овај пројекат обезбедићемо Информативну таблу на Брајевом писму која ће бити постављена на улазу. Такође из средстава Опортунитета за 2025. годину удружење *Без баријера* набавиће и поставити хидрауличну платформу за улазак у цркву корисницима инвалидских колица.

- ✗ НЕ УМАЊУЈ ПРЕПРЕКЕ**
НЕ ГОВОРИ: „ОВАЈ ПРАГ НИЈЕ ВИСОК, ПРОБАЈ ДА УЂЕШ.“ ЗА ОСОБУ У КОЛИЦИМА И МАЛИ ПРАГ МОЖЕ БИТИ НЕПРЕМОСТИВА БАРИЈЕРА.
- ✗ НЕ ДИРАЈ КОЛИЦА БЕЗ ПИТАЊА**
ИНВАЛИДСКА КОЛИЦА СУ ЛИЧНИ ПРОСТОР. УХВАТИТИ ИЛИ ГУРНУТИ ИХ БЕЗ ДОЗВОЛЕ МОЖЕ БИТИ ОПАСНО И НЕПРИЈАТНО.
- ✗ НЕ ИМИТИРАЈ ЗНАКОВНИ ЈЕЗИК**
НЕПРАВИЛНА ИЛИ ПОДСМЕШЉИВА ГЕСТИКУЛАЦИЈА ЈЕ УВРЕДЉИВА. АКО НЕ ЗНАШ ЗНАКОВНИ ЈЕЗИК – НАПИШИ ПОРУКУ ИЛИ КОРИСТИ ЈЕДНОСТАВНЕ, ЈАСНЕ РЕЧЕНИЦЕ.
- ✓ КОМУНИКАЦИЈА СА ГЛУВИМ ОСОБАМА**
ГЛЕДАЈ ИХ У ЛИЦЕ ДОК ГОВОРИШ, АРТИКУЛИШИ ЈАСНО И ПО ПОТРЕБИ КОРИСТИ ПИСАНУ ПОРУКУ. ТО ЈЕ ТАКОЂЕ ПРИСТУПАЧНОСТ – ОМОГУЋАВАЊЕ РАВНОПРАВНОГ УЧЕШЋА У РАЗГОВОРУ.
- ✓ КОМУНИКАЦИЈА СА ОСОБАМА СА ИНТЕЛЕКТУАЛНИМ ИНВАЛИДИТЕТОМ**
КОРИСТИ ЈЕДНОСТАВАН ЈЕЗИК, КРАТКЕ И ЈАСНЕ ПОРУКЕ. НЕ ЖУРИ И ПРОВЕРИ ДА ЛИ ЈЕ ОСОБА РАЗУМЕЛА. ПРИСТУПАЧНОСТ НИЈЕ САМО РАМПА ИЛИ ЛИФТ, ВЕЋ И НАЧИН НА КОЈИ ПРЕНОСИМО ИНФОРМАЦИЈЕ.
- ✓ ПИТАЈ АКО НИСИ СИГУРАН**
НАЈБОЉИ НАЧИН ДА ПОМОГНЕШ ЈЕ ДА ПИТАШ: „ДА ЛИ ВАМ ЈЕ ПОТРЕБНА ПОМОЋ И КАКО МОГУ ДА ПОМОГНЕМ?“

